

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lapon.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnének.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Őszi ének.

Dallam : 28. zsolt. „Hozzád kiáltok kegyes Uram !“

*Pusztul a föld paradicsoma,
Düledéz már ékes temploma.
Rombol az ős hervasztó szele.
Reszket szívünk tépett levele.
Ne félj, örök időt élnek
Gyökerei a levélnek.*

*Isten Atyánk itt van mi velünk,
Bennünk él s mi általa élünk.
Az atya él az ő fiában.
És a gyermek az ő atyjában.
Ahol te vagy, ott nincsen vég,
Szentháromság, egy istenség.*

*Te a földre helyeztél minket,
Hol felleljük szerelmesinket.
És előnkbe, szép pályát tüztél,
Minden jóhoz reményt is fűztél,
Mennyei szent törvényt szabtal
S betölteni erőt adtal.*

*Mindenben rend van a világon,
Virág után gyümölcs az ágon,*

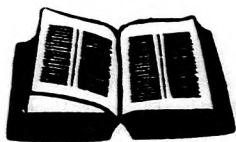
*Ember, te volnál-e rendetlen,
Islen Atyádnak engetetlen ?
Minden megáll az ő helyén,
És beszámol jó idején.*

*Vándormadár szép énekléssel
Beszél hozzád, hogy te se késs el.
Virágai a szép tavasznak,
Egymásután sorban elasznek.
Munkát kér s érdemel a nyár,
Fáradt az ős, pihenne már,*

*Zug szele, hogy te még csak por vagy,
Teremtőd a ki mindenkor nagy,
De ha fia vagy az Atyának
Polgára lesz szent országának.
Lelked örök hazát cserél,
Boldog, a ki hisz és remél.*

Szamosdob.

Lénárd István.

Megnyitó beszéd.

Az alsószaboleshajduvidéki ref. egyházmegyei lelkészegyesületének alakuló gyűlésén tartotta: Dr. Baltazár Dezső.

Szeretettel és örömmel köszöntelek benneteket, egyházmegyénk ref. lelkészi jellegű egyéneit. Előszóval tápláltam ezt az óhajást, hogy egyházmegyénk legyen az egyetemes magyar ref. egyházban az első, a melynek kebelében az orsz. ref. lelkészegyesület keretén belül, ahoz alkalmazkodva, abba beleolvadva az első egyházmegyei lelkészegyesület alapszabályszerűleg megalakul. Előszóval tápláltam nemcsak azért, mert a kezdeményezés ösztönzése nekem, mint az országos egyesület elnökének kedves kötelességem is, hanem azért is mert úgy tartom, hogy a kezdeményezés szerepe egyházmegyénket az én elnöki minőségemtől eltekintve is megillette. Tagadhatatlan ugyanis, hogy egyházmegyénk neve az utóbbi idők reform. mozgalmainak történetében az első helyen szerepel. Reámutathatunk akárhány reformra, melyek új törvénykönyvünknek legbecsesebb anyagát képezik, hogy azoknak gyökérszála ide, a mi tanácskozási termünkbe nyulnak vissza. Nincs az új törvénykönyvnek vagy általában egyetemes egyházunk újabb életének egyetlen értékesebb vívmánya sem, akár az elveszetnek visszahódítása, akár a haladó kor jogosult követelményeinek érvényesülése formájában, a melyben egyházmegyénknél vagy éppen kezdeményező, vagy legalább elősegítő része ne volna.

Önként vethetjük fel a kérdést, hogy miként szerezte meg egyházmegyénk ezt a pozíciót? Nem egyesek erejével, hanem a benne uralkodó szellemtől fogva, mely egy testté és egy lélekké tudott összeforrasztani minden tényezőt. Egyéneiben képzett, szabadelvű, önértékes papságunk s a vele hasonló tulajdonokkal rokon és testvér világiak az egyházi élet olyan köztársaságát teremtték meg, a melyben a szabad eszmék érvényesülését, az egyéni képességek fejlődését és az egyház érdekeinek gyors diadalát sohasem akadályozhatta az emberi tekintély káros reánehézedése. Nem volt erőltetett és mesterkelt; de mindig őszinte a bajtársi viszony. Nálunk az eszmék küzdöttek, nem az emberek. Mi a született húst sohasem tettük a megítélés mérlegének serpenyőjébe, hanem csak az érvek lelkét: az igazságot, a szellemet. Nálunk nem a társadalmi és politikai állásnak, hanem csak az igazságnak volt méltósága és ezzel felékesítettünk bárkit is, a ki amannak tett szolgálatot. A férfi lélek önértékes munkáját itt sohasem tudta dicsőtelen irányba kiferdíteni a félelem és meghu-

nyázkodás. Volt tere, levegője, alkalmak a lélek erejének ahol kifejleszthette magát; de volt kedve is; mert hiszen az egyház érdekeinek kizárólagos szem előtt tartása; az egységes, egységes cél, az egy akarat testvériségét, az áldásos békét s ennek hatása alatt a termékeny munkakedvet teremtette meg. Egyházmegyénk nem ismerte, nem ismeri a maga tanácskozó termében és kint sem az egyház külső igazgatása terén a pártpolitikai tekintet. Ez a szerencsétlenül káros elem sem a választások személyi részénél, sem a felvetett kérdéseket illető állásfoglalásoknál nem játszott nálunk soha szerepet. Egyházi életünkben egy volt mindnyájunknak a politikája: méltók lenni a magyar kálvinista névre, maga Isten és haza szeretetet összefoglaló gyönyörűséges hatalma szerint; ragaszkodni a szent alapokhoz s a haladás szárnyait kibontani. Soha sem tudott bennünket áthasonítani az a káros irány, hogy politikai tekinteteknek kiengedtük volna sajátítani egyházi meggyőződésünket csak egy vonalnyira is.

Ebben az egészséges milieu-ben erős lett az egyén és erős az ilyen egyéniségekből álló egész.

Illő tehát, hogy mi alkossuk meg első külső oszlopát az országos ref. lelkészegyesületnek s a majdan kiépítendő országos protestáns szövetségnek.

Mindkettőre sürgős szüksége van nemcsak a protestáns, hanem az egyetemes magyar közéletnek is. Az idők járása csakugyan megnehezült felettünk. Magunk nem vagyunk eléggé érzékenyek legvitalisabb egyházi és nemzeti érdekeink megvédése és istápolása iránt; az országos kiválóságok közül nem akad vezére az üdvös kibontakozásnak; de annál több mestere a „quieta non movere“ halált hozó elméletének. Akadnak, a kik történelemnek és jognak téves magyarázatával, erőltetett összehasonlításokkal akarva vagy akaratlanul sietnek segíteni a reakciónak, a mely immár hangos szóval kezdi diadalát ülni társadalomban, politikában, kormányzásban, törvényhozásban.

E helylyel vonatkozásban emlitsük meg az ágostai hitvallásu evangélikus egyházi egyetemes gyűlésén történeteket. Sajnálatos aggasztó jelenségek merültek ott fel: de ezeket hatalmasan ellensúlyozták a felemelő magasztos jelenségek, a melyek a számban kisebb testvérfelekezett magasan emelik, a mi számban nagyobb, de erőben, energiában, határozottságban, megfoghatott, nemes tűzben és buzgóságban aláhanyatlott kálvinista egyházunk fölé. A reakciós töredék mi tőlünk, a mi hivatalos testületeink egyiktől, másiktól kölcsönözte a fegyvert s tanulta a modort. Leplezetlen nyíltsággal tárta fel rokon-

szenvét a klerikális reakció iránt s ennek legfellebbebb bástyafokához jobb ügyszöz mellő buzgósággal próbálta hordani a megerősítő anyagot. Valóságos keresztes hadjáratot indított a szabad- elvű egyházpolitika egyik vázlatos tétele ellen s a művelt nyugat európai államok államjogi, magánjogi vitáinak tudományos keresztüzen át- ment és az állami életbe minden politikai ráz- kódtatás nélkül valósággal átvezetett jogintéz- ménynek, a szekularizációnak jogosultságát a telekkönyvi jog alantos formálmuszával kísérelte megdönteni. Micsoda szélső anarchiája lehet ott a történelmi helyzet, az egyház és államjog ismeretének, a hol a „suprema lex“-szel ellen- tétbe helyezik, még nem is a tételes közjogot, hanem épen a magánjogot. Az oligarchák okos- kodása ez, a kik önző magánjoguk határmes- gyéjét ököljoggal óvták az állami közérdek — szerintük ugynevezett — inváziója, betörése el- len. Elfelelte vagy csak el akarta feledtetni az a reakciós töredék, hogy a telekkönyvi jog for- maság, a mivel szemben a magánjog szerint a tényleges tulajdonjogi jogcim alapján a bizonyi- tásnak mindig helye van; hát még a tételes közjog, hát még az állami „suprema lex“ alap- ján. Elfelelte vagy elakarta feledtetni azt is, hogy az állami adomány természetű egyházi ja- vak szekularizációja épen a tulajdonjog megza- vart rendjét van hivatva helyreállítani s olyan állapotnak vetni véget, a mely érintetlenül hagyva előbb-utóbb a szabadelvű nemzeti haladás és lelkiismereti szabadság halálára vezet.

Ezen sajnálatos jelenséget azonban ellen- sulyozta a nagy többség liberális, nemzeti, emelkedett befolyása, melyben megtalálta a maga fennkölt lelkületű interpretatorát Zsilinszky Mi- hályban, a kinek bírása miatt nemes irigység kél bennünk a testvér egyház iránt.

Ime szeretett szolgatársaim, ha ez esetet is a többihez adjátok, láthatjátok, hogy mennyire el- hatalmasodott intenzivitásában és expanzivitásá- ban mily félelmes mérveket öltött a klerikális reakció. Érdek kapcsolat hangoztatásával párt- jára próbálja szédíteni felekezeti különbség nél- kül a nagy birtokot; ügyes szemfényvesztéssel összezavarja a politikai cirkulusokat s a zava- rosban kihalásza magának a politikai hatalmat és ezzel a pozíció éhséget magához füzi, diadal szekeréhez köti. Nemzetköziségénél fogva szítja s felháborítja a haza ellenes nemzetiségeket, hogy együtt fogva háttérbe szorítsák és kipusz- títsák a liberális magyar elemet s ezek közt első sorban a protestánsokat.

Ilyen körülmények között tétlenül maradni, sőt ki nem fejteni erőnk szuperlatívusát egye- nesen hűtlenség volna egyházunk s hazánk el-

lenében. Az országos ref. lelkészegyesületnek már rövid multja is nagy eredményt tud felmu- tatni. A tetszhalottat felrázta, a szunyadó figyel- met felköltötte.

A figyelmet felkölteni s a védelem munká- ját megkezdeni a hivatalos egyház lett volna hi- vatva. Elismerjük, szeretjük is volna; vártuk is, kértük is, hogy ne mondjam erőltettük is. Meny- nyivel könnyebb, szebb és eredményesebb lett volna, ha ő teszi. Mennyivel kényelmesebb lett volna, ha nem nyulni hozzá a kedélyesen aposztro- fált „Céh alakulás“ expedienséhez; nem adni oda magunkat fölényes lekicsinylés tárgyául s nem szolgáltatni okot a most már fölébredt lel- kiismereteknek arra, hogy a maguk mulasztás okozta mardosását a rajtuk való ütés passzió- jával csendesítsék és palástolják el. Azonban minden sérelmeinket szívesen türve örülünk rajta, hogy végtére a hivatalos egyház is ébredni kezd, nem is csodálkozunk rajta, ha az alvás- ból átfelződő téleszméletében az ébresztőt nem a legkvalikáltabb módon illeti.

Minden jelek arra mutatnak, hogy kezde- nek egybekapcsolódni a liberális elemek védelmi és ostromművei s a közel jövő a sötét hatalom falánxával szemben az egyesült magyar liberá- lis elemek olyan erejét fogja mozgósítani, hogy a sötétség uralmát rövid idő alatt a mult gyá- szos és keserű emlékei közzé temeti s a sza- badelvű társadalmi és politikai fejlődés világos- sága előtt megnyitja a dicsőséges jövőt.

Ilyen jövőért magyar református lelkészek- nek küzdeni egyenes kötelesség. Teljesítsük te- hát kötelességünket.

Világosságot !

A lelkész-egyesületnek első szózata állandóan ott vibrál a levegőben. — Különböző hangnemekké sűrűdve, különböző változatokban jutnak el annak végső akkord- jai az érdeklődők füleihez s míg lefelé édes szimfoniák, — addig fölfelé riasztó walküri harsonák módjára érin- tik a gondolkozó agyvelőket, annyira, hogy összezava- rodva s biztos ütemezést keresve tapogatódzik a világ és a homályos szürkületből óhajt kijutni s megszólal az egyetemesség : Több világosságot !

Hát hiszen én nem állítom, hogy ez idő szerint, — tekintettel a megriadt közvéleményre, — el nem kelne egy kissé több világosság is és ám magokra ves- senek azok, a kiknek módjukban állaná s talán köte- lességük is volna százával gyújtani meg a világító fak- lyákat : de azt vallom teljes meggyőződéssel, hogy a testvéri harcral riadozva, — szándéktalanul is a belső egyenletlenség terrénumát készítik elő azok, kik a pislogó mécsbeleket itt is-ott is oltogatják s mindinkább vak sötétségé szövik a homályos szürkületet.

Soha sem gondoltam volna, hogy a huszadik szá- zadban okos, sőt tudományos főök, kik mindég a szabad- elvűség szolgálatában állottak, — kétségbe vonják azt,

ha vajjon a református egyházi élet keretében van-e joguk a lelkészeknek — a saját hivatásuk mezején való intenzivebb munkálkodás céljából, — szabad egyesületté alakulni? — Szabad-e nekik alapszabályszerűleg az erőket összehozni s együttes megállapodás szerint tehát szakszerűleg és a gyakorlati élet kívánalmaihoz képest elősegíteni időnként azt a belső reformációt, hitbeli és erkölcsi megújodást, — mely nélkül a református egyház fenn nem állhat s kétségessé teszi létjogosultságát?

És a nyilatkozó tényeknek ez az anakronizmusa, megtörténik ma a magyar református egyházban.

Visszafeljődés-e ez vagy csak pillanatra elbetegesedett gondolkodás kísérteti jelentkezése? — igazán kérdezheti az ember.

Hát az az öserő, mely a máglyák rettenetes komor füstje közül is éltető fénysugárban tört utat magának, most a szürkesség denevér vermébe kívánczik? — és az az evulcionális férfiúi akarat, mely a lelkek szabadságát hirdette s meg is teremtette s a felszabadult társadalmakat emberies, szabad intézmények védelme alá helyezte, most talán keresi a formákat az egyéni emberi jogok letörésére és a szabad szóznak megfojtására?

Oh hova tévedünk, hogy ilyen kérdéseket is megengedhetünk magunknak!

Több világosságot azért minden oldalról!

Ne szólja tovább senki, hogy a lelkészeknek nincs joguk országos egyesületté alakulni, ne még azt sem, hogy erre szükség nincsen. — A lelkészek pedig ne némuljanak el, hanem száz-meg száz tollal hirdessék hogy mi a célunk? mit akarunk? és milyen irányban haladunk?

Hadd lássák azok, kik a dolgokat összezavarják, s azok is, kik talán tendenciózusan hamis képeket mutogatnak, miszerint itt tiszta munka foly, és semmi sem történik az ősi intézmények felforgatására, a hivatalos egyház és jog-és hatáskörének kisajátítására; hanem csak egy lelkes munkáscsapat áll a munka mellé törvényes határok között, egy segítő sereg vonul fel készen, a védelemben segíteni és az intézményekben biztosított öröklömások erősítésére.

És mindezeket cselekszi önként, jószántából, nem parancsszóra, avagy erővel és hatalommal, hanem mivel: Istentől vagyon ez a cselekedet!

Nincs azért semmi ok a lelkes sereget leszorítani a küzdelem teréről, nem áll érdekünkben elkedvetleníteni, hiszen régen pusztában kiáltó szó, hogy: álljon helyére minden ember s tegye meg kötelességét, mindenki egyházi életünk reformálása és erősítése érdekében.

Most a leghivatottabbak állanak talpra buzgalommal, miért dobják rájuk a kárhóztatás követ?

Lássuk előbb a munkát, ismerjük meg módjukat s eszközeiket, csak azután állítsuk fel a mérleget.

Az a tévedés pedig ne rozsdásodjék bele a magyar református közvéleménybe, hogy ime, a lelkészek, elvetik a paritás elvét, pedig e nélkül nincsen református egyház-kormányzat.

Hát világos, hogy nincsen, — de az is világos, hogy a reform. lelkészegyesület nem akar kormányzó-testület lenni, hanem épen olyan szaktestület, mint a milyen ezer számra áll fenn az országban és a melyeknek csak annyi joguk van a kormányzás viteléhez, a mennyi a kérvényezés jogán minden egyes emberhez hozzáférhet, a mely alapon a falusi bakter is verheti a mellét, hogy ime beleszólt az ország kormányzásába.

Igaz, hogy egy ily nagy, illusztris testület, mint a minő a lelkészegyesület, a maga kérvényezési és előterjesztési jogánál fogva is nagy erkölcsi sullyal esik mérlegbe az intézők előtt, s egy ilyen testület kérvényét avagy emlékiratát nem lehet oly könnyen papirkosárba dobni, mint péld. az én drasztikus hasonlatomét, a bakterét: de azért végeredményben mégis az történik meg, a mit a hivatalos intézőség akar és jónak itél.

Nem is ebben határozódik szerintem az egyesület munkálkodásának sulypontja, hanem főleg a egyház belső életének megszervezésében s mindazon reformok elősegítésében és megalkotásában, melyek az egyes gyülekezetek s kapcsolatban a reform. hívek tömege életének figyelemmel kísérése, — hitbeli állapotának erősítése, — erkölcsi érzésének, és kálvinista önértésének fejlesztésében áll. A mennyiben pedig a reform. társadalom a nemzetnek s végeredményben az emberiségnek egyik tagja, kiegészítő szerves része: nagy gondot fordítani arra, hogy a mi népünk, a társadalmi nagy átalakulás fordulatai közt mindenkor helyén megállani, természetes és igaz vezérei alatt megmaradni képes legyen.

Hogy ehez kéri a lelkészek a szegény egyházak számottevő segítését, a maguk anyagi helyzetének becsületes biztosítását és e célból a 48. XX. t. cikk végrehajtását: az csak természetes és jogos kívánság.

És a mikor így néhány vonással esetelni kívánjuk a lelkész egyesület munkálkodásának elgondolt képét: akkor nyilvánvalóan kitűnik, hogy ezek a gondolkodó és tenni vágyó férfiak, világért sem az az oktalan gazda, a ki cséphadarójával segít a jégverésnek, hanem inkább az a józanságra jutott birtokos, ki évtizedeken át siránkozván a szüntelen pusztító jégverés felett: belátja és elhatározza, hogy e meg-megújuló istencsapás ellen önerejére támaszkodva szilárd alapon nyugvó önbiztosítás által próbál védekezni.

Ez az önbiztosítás pedig sikerülni fog neki.

Sinka Lajos.

Két határozat az adó és nyugdíj ügyben.

Az alsószaboleshajduvidéki ref. lelkészegyesület 1907. nov. 12-én tartott gyűléséből tekintettel arra, hogy már nincs ideje a tiszántuli ref. egyházkerület közgyűléséig az egyházmegyei közgyűlés útján felterjesztéssel elni az alább közlendő két tárgyban nyilvánosság előtt kívánja felemleni tiltakozó szavát.

I.

Az alsószaboleshajduvidéki ref. lelkészegyesület mély sajnálattal látja, hogy az egyetemes konvent folyó évi októberi ülésének 25. számú végzésében magáévá tette és határozati erőre emelte az egyetemes adóalap végrehajtó bizottságának a III. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott azt az utasítását, mely egyenes adó alatt: a földadót, házadót, bányaadót, tőkeamat és járadék adót, I—IV. oszt. kereseti adót és az általános jövedelmi pótagót kívánja értetni s rendeli a vagyoni adó kivetési alapjába beszámíttatni; egyszersmind pe-

dig minden tisztelete mellett, melylyel felsőbb egyházi hatóságaink iránt viseltetik, sőt éppen ezen tiszteletnek a jövőben is megmaradása érdekéül tiltakozó szavát kénytelen felemelni az egyetemes konventnek ezen eljárása ellen; mert az az utasítás nemcsak törvényellenes, hanem helytelen magyarázatot is ad, zavart kelt, a folyamodó egyházakat az első évi adópótló segély elnyerésétől elüti s végre egyházi hatóságaink tekintélyét aláassa.

1. Törvényellenes azért, mert a III-ik t.-c. 13. §-ának b) pontját *magyarázza*; holott a törvénynek magyarázására egyedül annak az alkotója, tehát a zsinat illetékes.

2. Helytelen magyarázatot is ad, mert midőn a 12 féle állami egyenes adók közül hatot felsorol: a többi minden ratio és indokolás nélkül mellőzi.

3. Zavart is kelt az utasítás, mert arról, hogy a korábban kiadott, alakra és tartalmának nagy részére teljesen azonos, de egyes főbb pontokban lényegesen eltérő utasítást hatályon kívül helyezi, sehol, egy szóval sem emlékezik meg.

4. A segélyre szorult egyházakat az első évi adópótló segélytől elüti, mert az előbbi utasítások szerint végzett adókiivetési munkálataikat hasznavehetetlenekké tévén: nem maradt idejük az újabb kiivetést akkorra megtenni, hogy folyamodásukkal el ne késsenek.

De mindezeknél még nagyobb baj az, hogy

5., egyházi hatóságaink tekintélyét megrendíti.

Mielőtt u. i. az egyetemes adóalap végrehajtó bizottságának bármiféle utasítása megjelent volna: a tiszántúli egyházkerület f. é. májusi közgyűlésének 21. számú végzésében — hogy a folyamodni kívánó egyházaknak elég idejük legyen az előkészületeket megmenteni — azt az utasítást adta, hogy a vagyoni adó kiivetési alapjába *az általános jövedelmi pótdát nem kell beszámíttatni*.

Helyes és bölcs határozat volt ez, számolt a gyakorlatl is, mert ezt a gyűlöletes adónemet a politikai hatóságok sem szokták, pótdátok kiivetésénél, az adóalapba besorozni.

Egyházközségeink siettek is a kiivetési munkálato- kat végrehajtani s a lelkészek a presbytereket, ezek ismét az egyháztagekat informálták ezután fizetendő egyházi adójukról. Minden érdeklődő megtudta tőlük, hogy milyen alapon vettetik ki és mennyi lesz az egyházi terhe.

És mikor számításaikkal majdnem már készen voltak: akkor a végrehajtó bizottság olyan értelmű utasítást bocsátott ki, mely az állami egyenes adó alatt — házbéradó, bányaadó, tőkekamat és járadék adó, orsz. betegápolási pótdát, fegyveradó, vadászati adó, nyeremény adó és hadmentességi díj kirekesztésével — csak a földadó, házosztályadó, I—IV. oszt. kereseti adó és a tiszántúli egyházkerület utasításában mellőzni kívánt általános jövedelmi pótdát után rendelte a 10 százalékot kivonálni.

Ez az utasítás nemcsak az addig végzett munkát tette értéktelenné, hanem az egyházkerület, egyházme- gyék, lelkészek és presbyterek szavahihetősége ellen is alkalmas volt kételyt támasztani az egyház tagjaiban. Mert avagy bizhatnak-e azok az egyháztagek egyházi felsőségükben, ha ugyanarról a dolgról egyik nap így, másik nap amugy beszélnek és rendelkeznek?

De, hogy az egyetemes konvent tekintélye se ma- radjon érintetlen, a nyár folyamán, az ő nevében, dá- tum nélkül Hornyánszky V.-nál 39.326 nyomdai szám alatt megjelent fentebb hivatkozott utasítást az őz fo-

lyamán egy, azon nyomdából, szintén dátum nélkül, de már 39.709 nyomdai szám alatt kikerült másik utasi- tás desauválja, a mely a vagyoni adó kiivetési alap- jába már ismét felvesz az előbb kihagyott 8 közül hár- mat: a háziadót, a bányaadót s tőkekamat és járadék- adót.

Ime tehát magától az egyetemes konventtől is két különböző utasítás.

Vajjon növeli-e ez az egyetemes konvent tekinté- lyét? Vajjon nem lehet-e attól tartanunk, hogy mivel ötfele egyenes adóról még most sem vett tudomást: nem fogja-e majd egy újabb ezeket is beszámít- tatni?

Tudjuk, hogy az átmenet minden téren nehézsé- gekkel, apróbb zavarokkal szokott járni; el is voltunk rá készülve, hogy a III. t.-c. életbeléptetése sem megy egészen simán; de hogy a tájékozatlanságot gyaníttató felületességnek ilyen szomorú jeleivel éppen a legma- gasabb fórumon fogunk találkozni: ezt nem vártuk, ezt nem gondolhattuk.

Ez kényszerített bennünket tiltakozásra a fenteb- hiekből neheztelt eljárás ellen.

II.

Az E. T. VII-ik törvénycíkke és az annak végre- hajtása tárgyában kiadott 1907. ápril. 10-iki conventi utasítás a legmélyebb nyugtalansággal töltötte el a kor egyre növekvő és szorongató szükségéi által anélkül is módfelett zaklatott reform. lelképásztorok lelkét! A tör- vényben nem azt nyertük, a mit vártunk; rokkantsági nyugdíjintézetet, hanem egy inkább az egyházak érde- keit szemelőtt tartó lelkészek vállaira leroskasztó terhet rakó olyan nyugdíjintézetet, melynek ellenszolgáltatásait élvezni nem vágyhatik senki, de súlyos terhét panasz nélkül nem emelheti senkisé. A végrehajtási utasítás annyira homályos, hogy alig érthető meg: s csaknem minden egyházmegye másképen értelmezte, de talán mind egyformán megrémült felette.

Nem azt a nyugdíjintézetet nyertük; a mely mint békés kikötő integessen felénk. Hova az élet összetörő küzdelmeiben kifáradtan bevitörölzhatunk s nyugalmat találhatunk, míg az enyészhet hullámai lassan-lassan el- borítanak bennünket.

Nem azt a nyugdíjintézetet, a mely lett volna az a csendes menedékhely, hová a harcban megsérült vagy hasznavehetetlenné vált küzdőket a mindnyájunk felett örökös gondos szeretet elhelyezte volna s az egyház mindenekfelett álló érdekeit ápolhatná a nélkül, hogy talán ártatlan családokat dobna oda a megsemmisítő nyomornak!

Az aggodalmak megnyilatkoztak, felharsantak a segélykérő szózatok! Egyházmegyék, lelkészértekezletek, az országos ref. lelkész kongresszus, mint legilletéke- sebb tényezők kérelmezték: hívassék össze az alkot- mányozó zsinat! Vegye tekintetbe a lelkészek anyagi erejét s vegye le a multa néző nagy terheket a ros- kadozók vállairól, ne nyomoritassék meg a jelen a jövő érdekében! Halasztassék el a törvény végrehajtása, míg a törvényben felvett magasabb fizetés megnyerhető lesz s a míg a lelkészek teherviselési képességét egye- dül megadható annyi joggal követelhető korpótlék is ki- eszközöltetik! Vessünk szilárd alapot, hogy biztosan építhessünk!

De a törvény ellen lázadni, törvény ellen izgatni: gondolatunk sem vala! Hiszünk és bizunk hozzá, hogy a közvélemény összhangzó megnyilatkozása meghallgat-

tatásra talál, visszhangra lel azon magas testületben, mely mint végrehajtó hatalom áll egyház tervezetünkben; a conventhez szálló minden sóhaj, minden bizó kérelem.

1907. október 22-én nyílt meg a Fötiszt. Convent közgyűlése, visszafojtott lélekzettel vártuk, mi sorsa lesz az orsz. lelkész nyugdíjintézet ügyében felemelt sok kérelemnek, megindokolt felterjesztésnek.

A választ, az elintéztést megtaláljuk a konventi jegyzőkönyv 28-ik számában foglalt végrehajtó bizottsági előterjesztésében, a mely határozottá is emeltetett! Lehetetlen megdöbbenés nélkül olvasni el és hallani meg ezen határozatot! Mert nem alélt szívet felemelő vigasztalás, nem hervadozást szüntető üdítő harmat, de fagyasztó dér, lezuzó jégverés ez! És egyenes törvénysértés!

A fötisztletü Convent iránt érzett legmélyebb törvényes tiszteletünk mellett sem találhatunk ezen határozatban sem megnyugvást, sem meggyőződést.

Nem, mert a mit kértünk, a zsinat összehívását teljesíthetetlen kívánalomnak mondotta ki, holott ezt teljesíteni törvényben gyökerező joga lett volna; a mit pedig nem is kértünk, a mire nincs is törvényes joga: azt akarja megadni. Nevezetesen a törvény magyarázását.

Az E. T. VII. t.-cikke a lelkészek súlyos anyagi megterhelésével bár nyugdíjintézetet alkot, de a hozott áldozatért jogot biztosít! Követel és — ad. — A convent törvényt elmagyaráz, áldozatot enged és — jogtól foszt. —

Az E. T. 7. §-a kimondja, kik a kötelezett tagok a belépésre és megmondja a 26. §. 1 pontjában, mik a kötelesek. A 23 százalék a régebbi idő óta szolgáló tagok részéről szolgálati idejük megkezdésétől számított egyszerű 4 százalék kamattal *fizetendő* be öt év alatt.

Az E. T. VII. t.-c. 8. §-ának második kikezdése a rendes lelkészi időt megelőző szolgálat beszámíthatóságát engedi csak meg, azon kifejtett kötelezettség teljesítése mellett.

A Fötiszt. Convent mai határozatában a törvény egyenes rendelkezésével merőben ellenkezőleg szabad elhatározásra bizza, hogy mindenki maga állapítsa meg, melyik időről kívánja szolgálatát s nyugdíjjogosultságát beszámíttatni. Hát ez a határozat: egyenesen törvényellenes.

A törvény csak 65 évet elért lelkészeknek engedi meg, hogy ők ne léphessenek be a nyugdíjintézetbe, de ha akarnak, nekik is lehetővé teszi, ha súlyos áldozat árán. Ebből világos és józan gondolkodás szerint nem következtethető más: mint az, hogy a 65 éven alól levő minden lelkész, minden rendes szolgálati évével belépni köteles! Mert törvényt csak így lehet alkotni, csak így lehet végrehajtani.

A törvény magyarázás meg nem engedett terén ime idejutott a Convent! A zsinat összehívása, egyházunk méltóságához nem illő; a lelkészek súlyos terhének az állami segélyből könnyítése; nem elfogadható; a törvény végrehajtásának elhalasztása; nem lehet, mert esetleg állami hozzájárulást kockára tenné; de elmagyarázni látszólagos könnyítés céljából a törvényt: ez illő, ez elfogadható és semmit kockára nem tevő volt.

Ezt a felajánlott kedvezményt mi nem kértük a Fötiszt. Conventól, el sem fogadhatjuk, sőt a törvény nevében tiltakozunk is ellene.

Azt a nyílt és őszinte szót, mely felvilágosít a felől, hogy a nyugdíjintézet sürgős felállítása nélkülözhetetlen feltétele a roskadó gyámintézet megerősítésének: ezt hálás elismeréssel fogadjuk; ez olyan parancsoló szükség, mely előtt meghajlunk, s érte áldozatainkat vért izzadva is meghozzuk, hogy a mi életünkben is sok nélkülözést szenvedő családjainknak legalább azt az alamizsnát magunk után biztosíthassuk.

Törvény ellen mi nem lázadunk, nem izgatunk! De kérve-kérjük a Fötiszt. Conventet, hogy az 1907. évi okt. gyűlésének 28-ik határozatában az orsz. nyugdíjintézet visszamenő befizetését fakultatívva tevő határozatot méltóztassék mielőbb hatályon kívül helyezni és a törvény világos szavai és szelleme értelmében minden 65 éven alól levő belépésre kötelezett lelkészt minden rendes szolgálati éve után belépésre elkötelezni. Mert egyháztársadalmi intézménynél oly i. tózatossá kedvezményt ajánlani törvénytelen.

A másik kedvezményt, minden szomorúságunk mellett is derült szívvel vesszük tudomásul, hogy tudnillik, ha 40 évig híven fizetünk, a 41-ik évben ha nem megyünk is nyugdíjba: nem kellene már fizetnünk!

Ilyen kedvezmény még az is, hogy kötelezettségünket nem szeptember, de november 1-ére kell teljesítenünk!

Ertékes határozat az, mely a vall. és közokt. ügyi miniszter urat felkérni határozza, hogy a lelk. nyugdíjintézeti járulékokat a congrua felemelésénél figyelembe venni méltóztassék. Fájdalom azonban, hogy ez igazán „nem csupán az egyetemes convent jóakaratótól függ.“

A Fötiszt. Convent a mi gyökeres javítást váró nagy kérelmeink felett tehát, mint nem teljesíthetők felett: napi rendre tért! A törvény végrehajtására nézve világos, törvényhozói hatalommal rendelkező, szinte bántó utasítást adott.

A mi terheink pedig: maradnak a mi terheink! Gyámintézetünknek — a mely pedig szintén „kellő előkészülettel, gondos szakértői számításra s az illetékes tényezők hozzájárulásával alapított“, megsemmisülését nem akarhatjuk, nem engedhetjük meg. Ez visszatart és visszatartson mindnyájunkat attól, hogy a törvény végrehajtásának útjába akadályt gördítsünk.

De mert sok száz meg száz tisztos ref. lelkészi családnak különben is szánandóan nyomorgó helyzete megkívánja, hogy a a főként az egyházak érdekében is létesítendő nyugdíjintézet, ne az ő jelen és jövő anyagi nyomorba sülyedésükön épüljön fel: épen azért minden egyházmegye, minden lelkészegyesület siessen segélyére lekipásztorainak, s velök együtt és ő érettük kérelmezzon és zörgessen minden ajtón, mert ha az elborító adósság, ha családi romlás sulya nehezedik az igehirdetők, az egyházi vezetők lelkére: szomorú eredményei bizonynyal kiáradnak annak az egyház egyetemes életére is!

Közelebről forduljunk mi is alázatos kérelmünkkel Tiszántuli egyházkerületünk közgyűléséhez, annyival inkább mert egyházunk jövőjéért aggódó férfiak is keresik immár a forrást, melyből csak csepekkkel is segélyére jöhetnének azon nagy szükségletnek, melynek sulya alatt többen törhetünk össze: mint az a magasból véletlik!

Az alsószabolcs hajduvidéki reform. lelkész egyesület Debrecenben 1907 november 12-én tartott gyűlésében mély megdöbbenéssel veszi tudomásul a Fötiszt. Convent 1907 október 22-én hozott, fentismertetett azon

eljárásait, melyszerint a helyett, hogy az orsz. lelkész nyugdíjintézet nagy terheinek enyhítése tárgyában oly sok felől hozzá intézett kérelmeket teljesítette volna vagy a törvény magyarázatra egyedül hivatott Zsinat össze hívása vagy azon nagyterhek könnyíthetése végett megfelelő segély források kimutatása által intézkedett volna bele ment a törvény magyarázásba, s azt egyenes és világos rendelkezésében megsértette az országos nyugdíjintézet gondos számításán alapodásán vetett bizodalmat megingatta és segély nyújtás helyett olyan kedvezményt akar biztosítani a belépésre kötelezett lelkészek számára, a melyet megadni nincs jogositva, épp azért lelkész értekezletünk nem saját érdeke de az egyetemes egyház alkotmánya ellen elkövetett sérelem miatt felemeli tiltakozó szavát, s sürgősen kéri a Főtiszt. Egyház kerületi közgyűlést, hogy foglaljon állást a Főtiszt. Convent 1907 okt. 22-én hozott határozata ellen s a menyiben a zsinat összehívását még ezekután sem tartja az egyház érdekében állónak keressen érvényt a törvénynek, mely midőn áldozatot kíván érte ellenszolgáltatást is biztosít.

A Főtiszt. Egyh. kerületi gyűlést pedig teljes és alázatos tisztelettel kéri fel, hogy a törvény végrehajtása által elbirhatlan terhekké sujtolt lelkészek számára gondoskodják segély források nyitásáraól.

A lelkészegyesület elnöksége.

Sárközy Pál. †

A mi nagy kerületünk félreeső zugában Máramarosban ahol 300 ezrenyi, legnagyobbbrészt idegen ajku, lakosság között alig 8 ezer református lélek lakik, — rendkívül nagy jelentőségű, az egész magyar református egyház, sőt az egész magyar nemzet szempontjából is, hogy legyenek abban kiváló egyének, akik egyházunkat méltóan reprezentálják, akik közvetlenül részt kérve és nyerve a megye társadalmi és politikai vezetésében, — valóban patrónusai, védői legyenek a kisdéd nyájnak a sok oldalról folyó beolvastási és elgyöngítési törekvéssel szemben az aránytalan verseny közepette.

Köztudomásu, hogy ily egyéni kiválóságaink oly bőségesen voltak a multban, hogy a vármegye s kivált az öt koronaváros vezetésében első rendű szerepet vittek református nagyjaink. Még ma is — bár sok positiót veszítettünk — az öntudatos összetartással s nagy elevenséggel actióba lépő — többi felekezetekkel szemben — igen előkelő polcokat látunk református egyéniségektől megszállva : — De jellemző a korszellem változására — manapság már ezeknek érvényesülése jórészt épen abból táplálkozik, — hogy ultra-liberalismussal a felekezetiségnek még a legcsekélyebb külső látszatát is gondosan kerülgetik.

Néhány évtizeddel ezelőtt a magyar élet tengerén más szelek jártak. Akkoriban ha valaki kifeszítette református egyháziasságának nemzeti színű zászlaját, — az vitorla volt, a mely előre sodorta élete sajkáját a boldog hajósnak : — ma, megfordítva — ugyancsak izmosan kell eveznie annak, a ki a vitorla zászlót bevenni nem akarja.

Hogy ne fájna hát minékünk, elvesztése egy oly férfiúnak, aki egy tekintélyes város közéletének fővezére volt s egyben az ottani egyházközségünk főgondnoka, nemcsak cím szerint, de tettekkel is ; — aki a vármegye

politikai és gazdasági közéletében súlyos tényező s egyben az egyházmegyének jogvédője, ügyésze vala.

Ilyen ember volt Sárközy Pál, akit a nemrég tartott egyházmegyei közgyűlésen — mint e lapoknak megirtam volt — Szikszay esperes meleg szavakkal elparentált, s aki még csak három hónap előtt is egyik dicsekedésünk, reménységünk vala minékünk. Hiszen csak 6 évvel ezelőtt választottuk meg egyházmegyénk ügyészévé.

Illő, hogy e mi veszteségünket tudtára adjuk távolabb élő egyházi férfiainknak — e lapok útján, — illő, hogy feljegyezzük nevét a derék embernek, aki életében sohase kereste feltűnést, de aki azért megnyerte az elismerést szűkebb honában, nemcsak most, amikor utcát nevezett el maradandó kegyelet jeléül az ő nevére városának kegyelete, — hanem már életében is megajándékozva a megtisztelő állások egész sorával. Hadd ismerje őt meg, legalább halála után, kerületünk egész érdekeltisége is !

Sárközy Pál élete egyszerű folyásu volt. Uszkából Szatmármegyéből indult ki, s a 60-as évek végétől állandóan Huszthoz vala csatolva. Ide kötötte őt gyorsan fellendült ügyvédi irodája és szabadságharcbeli vitéz honvédtiszt leánya, *Pellionisz* Erzsébet, a ki 36 éven át hűséges hitvese volt, s aki ha gyermekekkel nem is, de megajándékozta egy szerető, gyöngéd rokonsággal Sárközyt, amelyben a most már boldogult férfiú családi élet minden melegét meglelte.

De Huszthoz kapcsolta őt nagyszámu barátainak szeretete s egész serege tisztelőinek, bizalma az egyszerű huszti és környékbeli népnek, kivált a magyarságnak, mely benne látta politikai vezérét. Husz évvel ezelőtt képviselőül is megakarták választani. Am akkoriban ez nem ment könnyen egy olyan független férfiúnak, aki nem volt hajlandó a bizalom határait anyagi eszközökkel is támogatni. Sárközy Pál takarékos ember vala. Nagy súlyt nem helyezett az egész dologra.

A mikor pár év előtt a politikai fordulat révén, ő a 48-as eszméknek régi állhatatos hive, a huszti kerület elnöke. könnyen elérhette volna a husz év előtt feléje kacintó szirént, — bár lelki-testi épsége folytán rátermettsége nyíltan elismertetett : — nem vágyott el Husztról, szerettei köréből, ahol őt politikai ellenfelei is mindenkor megbecsülték, higgadt tárgyilagossága s közismert önzetlensége miatt, melylyel a közügyeket intézte.

És pedig intézte. Sokáig ügyésze volt a város közbirtokosságának, s mint ilyen az államkinestárral szemben a város közönségére nézve rendkívül előnyös egyességet kötött. Részt vett a város gazdasági és kulturális fejlesztésének minden mozzanatában nagy tudásával s practicus érzékével.

De különösen érdekelhet minket, hogy mily ügyesen kezelte a Huszti egyház ügyeit. Ingatlanok adás-vételével, építkezésekkel, s más tőke forgatásokkal rendkívül jól kezelte az egyház vagyonát. Legutóbb pedig egy, a modern kor igényeinek teljesen megfelelő, — szép nagy iskola épület emelésével — melynek munkálataiban övé az oroszlan rész — valósággal kőbe véste nevét mely az egyházának történetében mindenkor fenn fog maradni.

Nemcsoda, ha szeptember 25-én végbement temetésén, az impozánsan megnyilvánuló részvét komoly hangulatában, magas szárnyalásu beszédben méltatta Sárközy érdemeit *Szikszay* Zoltán esperesünk, a ki az egyházmegye halottját tisztelte meg elmenetelével, — míg a huszti közönség és a család gyászát *Szigethy*

Zoltán helybeli lelkész tolmácsolta. Ezenkívül a város, vármegye és az ügyvédi kamara is hangot adott érzelmeinek a 40 koszorúval borított koporsó fölött. A vármegye diszes küldöttségét maga az alispán vezette a temetésre.

Sárközy Pál emberi rendeltetését hiven betöltötte. Az Urtól nyert talentumait jól gyümölcsöztette. Az ő kidölte méltán növeli, manapság különben is sokasodó aggodalmainkat.

Emlékezete maradjon fenn közöttünk!

Dr. Gergely György.

Roma locuta. A sárospataki nagy per.

Az élet megtanított arra, hogy az elvek harca alatt legtöbbször a személyek harca is ott lappang és azt az érdekeltséget, a melyet egyesek a közügy vitelében tanusítanak, a személyes érzelmek is hevítik.

Hogy a pataki nagy per háttérében is ott vannak ezek a személyes momentumok, mindnyájan tudtuk, maga a kerület határozat is publikálja ezt. A rettentés gyűlölet azonban, melynek lángja mint elfojtott tűz a pataki református lap hasábjain ki-kigyul s mos is legközelebb kigyult, még a poklok ördegeit is megdöbenthetné, megszégyeníthetné.

De nem szólok erről, a míg nem muszály, annyit azonban meg kell mondanom, hogy ez ügy tárgyalásához én nem Zoványi vagy más akárki kedvéért vagy ellenére bocsátkoztam, hanem az ügyért magáért, melyben a D. P. L. mindjárt kezdetben állást foglalt. Azért gonosz dolgot cselekszik, a ki azt megis erőnek erejével az én s a lap személyes ügyeivé akarja tenni. Elég baj már az, hogy a másik oldalon azzá tették, a Zoványi ellenségei, a kikre én azonban eddig szándékosan nem mutattam reá, de a kiknek én minden insznuációját, hogy e cikk sorozatot Zoványi írja vagy iratja, visszautasítok. Nem Zoványi, a kit személyesen alig ismerek, azok iratják és csinálják ezt, a kik az Igazgató Tanácsban és a kerületen ülnek . . .

A kerületi határozatot már közöltem, jeleztem is, hogy mások is hozzá szólnak még ahoz. Most azért csak kivonatossan teszem meg rá észrevételeimet és sietek közre adni egy szerintem e vitában nagy jelentőséggel bíró okmányt, a kerületen is felolvasott tanári beadványt, mely noha csak ketten írták alá szépen és higgadtan elmondja nemesak az alkotmányos faktorok közt keletkezett összeütközést, de azt is, hogy a sárospataki akadémiai szék beható tárgyalás alá véve az Igazgató Tanács eljárását, egyértelműleg fájdalommal konstatálta, hogy valami rendkívüli dolog történt, hogy itt a sárospataki főiskolának főiskolai jellegét, legfőkétebb, törvény által biztosított autonómiáját érintő hatásköri túllépésről van szó, melynek ellenében mulhatatlanul meg kell tenni a szükséges lépéseket.

Ime ezt mondom és teszem én is s ezért sorolom fel észrevételeimet a kerületi határozat ellen.

1. Igaz-é, hogy Komjáti ismeretes indítványában egyenesen arról szólt, hogy a közgyűlés függessze fel Zoványit, a mint a lapok írták, vagy az az igaz, hogy csak „utasíttatni“ kívánta erre a kerületi bíróságot?

Ott voltak-é bíróság tagjai, a közgyűlésen és részt vettek-é a határozat hozatalban?

2. Hogyan történt az E. T. I. t.-c. 6. §-a tilalma ellenére a bírósági iratoknak a közgyűlésen való felol-

vastatása; ki rendelte el, ki vette ki az akták közül a kérdéses beadványt, a melyben különben sem az elnökség, sem a kerületi, sem a konventi bíróság semmi bírói eljárásra valót nem talált; az elnök vagy az előadó, vagy az indítványozó?

3. Hogyan lehetett egy még el döntött bírósági ügy alapján fegyelmet elrendelni s hogyan a bíróságon és az elnökségen kívül?

4. Hogyan lehet fegyelmet elrendelni a nélkül hogy a fegyelmi vétség neve a törvény alapján megállapított volna?

5. Azt is szeretném tudni, hogy van-é joga lelkésznek vagy tanárnak, mint bármelyik egyháztagnak joga ahoz, hogy esetleg felsőbbsege ellen is fegyelmi panaszt tegyen? Ha nincs, akkor ki van szolgáltatva minden önkénynek s nincs autonomia; ha van, akkor meg a panasztételért magáért még nem lehet fegyelmmel letörni és elnémitani.

Ha mindezen kérdésekre megfelelő válaszom volna, akkor tudnám az ügy személyi részének arányait kellőleg megállapítani és méltatni. Mint közügyet legjobban megismerteti az olvasókkal a sokat emlegetett tanári beadvány, melyet én a magam részéről a legfontosabbnak tartok. S mely nyíltan mutatja, hogy a tanárkar jogain esett sérelmet illetőleg nincs, illetőleg nem is volt a tanárok között. Külömbőség!

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

Főiskolánk kormányzatában a mult 1906—7. iskolai év végén egy rendkívüli esemény történt, mely ugy példátlan voltával, mint törvénytelen ségével méltán keltett megütközést nemcsak tanári körökben, de az iskolai ügyek iránt érdeklődő nagyközönségben, valamint az egyházi és világi sajtóban is. — Ez az, hogy a sárospataki akadémiai tanárkar, által a folyó 1907—8. iskolai évre a törvény követelményeinek megfelelőleg s az összes törvényes formák szigorú megtartásával, szótöbbséggel megválasztott akadémiai igazgatót, aki egyszerűs mind közigazgató is: a sárospataki főiskola igazgatótanácsa az egyházi törvények és a főiskolai kormányzati rendszabályok világos kikötése ellenére, az akad. tanári kar törvény által biztosított választási jogának teljes nulifikálásával akadémiai és közigazgatói hivatalába lépni nem engedte, hanem e helyett a prorektort bizta meg az akadémiai és közigazgatói ügyek vezetésével.

Erről az eseményről ma értesült hivatalosan az akadémiai szék, minélfogva beható tárgyalás alá vévén a nagytiszt. és Tek. igazgatótanács említett eljárását, egyértelműleg fájdalommal konstatálta, hogy valami rendkívüli dolog történt, hogy itt főiskolánk főiskolai jellegét, legfőkétebb törvény által biztosított autonómiáját érintő hatásköri túllépésről van szó, melynek ellenében mulhatatlanul meg kell tenni a szükséges lépéseket.

Csak arra nézve volt eltérés, hogy az igazgatótanácsnak az egyházi törvényekkel semmiképen össze nem egyeztethető eljárása ellen már most történjék-e meg a szükséges óvás vagy pedig a főtiszteletű egyházkerületnek f. hó 24-én tartandó közgyűlése után. Szavazatra kerülvén a dolog három szavazattal kettő ellenében (mely három szavazat közül kettő igazgatótanácsos tanároké volt, két tanár pedig nem szavazott) — az az indítvány emeltetett határozattá, hogy az akadémiai szék, ha arra szükség lesz, a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés határozata után fog autonóm igazgató választási jogának megvédésére álláspontot foglalni.

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés! Mi, tisztelettel alulírottak nem tudván megnyugodni az akadémiai székek ilyen szavazati mód és arány útján konstatált többségi, halasztó határozatában, — részint azért, mert minél hamarabb óhajtjuk visszaállítani főiskolánkban a megzavart rendet és nyugalmat, részint pedig azért, mert már rajtunk kívül álló tényezők is felszólaltak főiskolánk teljesen független igazgatóválasztási jogának védelmére, nehogy késedelmes állásfoglalásunk félremagyarázásokra adjon alkalmat — azzal a tiszteletteljes kérelemmel járunk a Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés elé, hogy a nagytsiszt. és tek. igazgatótanács rendkívül sérelmes és törvénytelen határozatát hatályon kívül helyezve: *Zoványi Jenő*, teológiai nyilvános rendes tanár, törvényesen megválasztott akadémiai és közigazgatót hivatalának elfoglalására utasítani, illetőleg Novák Lajos protektort az igazgatói hivatalnak Zoványi Jenő kezeibe való átadásával megbízni méltóztatnék.

Tiszteletteljes kérelmünk indoklásai bátrak vagyunk a következőket felhozni:

1. Az akadémiai igazgatóválasztás ellen legalább a határozathozás a választást tartalmazó akadémiai székü jegyzőkönyvből kivetőleg — senki a gyűlésen jelen volt tanárok közül felebbezéssel nem élt s így a választás jogerőssé vált. A nagytsiszt. és Tek. igazgatótanácsnak csak felebbezés esetén éledne fel intézkedési joga, a mennyiben törvényellenes választást, igenis, megsemmisíthet s az akadémiai tanári kart új választásra utasíthatja; de a jelen esetben a választás törvényességét maga a Nagyt. és Tek. igazgatótanács sem vonta kétségbe, csak egyszerűen megtagadta annak fogadtatását.

2. A nagytsiszt. és Tek. igazgatótanács teljesen szubjektív és nem ténybeli indokokat hoz fel eljárásának védelmére akkor, midőn a megválasztott igazgató iránti bizalmatlanságát hozza fel a beiktatás megtagadásának főokául, elieledve azt, hogy az igazgatót kizárólag a választók bizalma emeli a nagyfontosságú akadémiai igazgatói tisztségre s az igazgatói állás el vagy el nem fogadásának nem lehet akadály a, hogy a megválasztott igazgató személye iránt az igazgatótanács bizalmatlansággal viseltetik: sőt ilyen felfogásnak külsőleg ilyen kifejezést adni nem is szabad, mert ha ezt tekintjük, az igazgatói állás feltételének, akkor az autonóm választási jognak vége van, hiszen éppen ez a választási jog képezi a mi szűkebb körü alkotmányunknak biztosítékát az esetleg nem helyes kormányzati nyomokon járó igazgatótanácsal szemben.

3. Az akadémiai igazgató működésének megkezdéséhez nem feltétlenül szükséges az igazgatótanács részéről a beiktatás; nem pedig azért, mert ilyen sem a régi sem új egyházi törvények nem ismernek. Ha pedig ilyen, a választást megakasztó intézkedés a kormányzati szabályzatban volna megállapítva, az eo ipso semmis, mert a törvénynyel ellentétes eljárást létesíteni nem lehet. A beiktatás különben nem is jelent egyebet, mint a választásnak kisebb-nagyobb ünnepélyesség mellett való tudomásul vételét, a minnek elmaradása — a közelmúltban is van példa rá — ne vonja maga után a választás megsemmisülését.

4. Az akadémiai igazgatót az akadémia nyilvános rendes tanárai közül az akadémiai tanári kar választja. A megválasztott igazgató az előjáróság fegyelmi hatósága alatt áll. Tiszteletlen magaviselete és törvényellenes eljárása esetében az előjáróság az igazgatót fegyelmi uton bármikor megfoszthatja e tisztségétől; de nincs joga a Nagyt. és Tek. igazgatótanácsnak, sőt még

a Főtiszt. egyházkerületi közgyűlésnek sem, egy teljes jogainak élvezetében levő főiskolai tanárt, mint a jelen esetben az igazgatóvá megválasztott Zoványi Jenőt is, fegyelmi eljárás nélkül aktiv vagy passzív választási jogától megfosztani. De éppen ezért nincs is alapja a meghozott igazgatótanácsi határozatnak, mert a megválasztott igazgató, Zoványi Jenő nem követett el olyan ténnyt, melyből az igazgatótanácsi határozat indokolását megalapítani lehetséges volna. De feltéve és meg nem engedve, hogy ilyen eljárásra Nagytiszt. és Igazgatótanácsnak oka volna, akkor is, mint említettük, rövid uton, fegyelmi eljárás nélkül, büntetéssel sújtani senkit sem lehet, még kevésbé a tanári kar többsége által törvényesen megválasztott igazgatót.

A felsorolt indokok alapján mély tisztelettel kérjük a Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlést fentebb előterjesztett kérésünk teljesítésére.

Nem szívesen határoztuk el magunkat a jelen eljárásra, mert tudjuk, hogy félremagyarázásokra adhatunk alkalmat. De kötelességünkévé téve ezt főiskolánk érdeke s az, hogy itt nem egy vagy más személyről, hanem akadémiaink igazgató választási jogáról van szó s egyben annak függetlenségéről; mert hiszen a választási jog csakis személyre vonatkoztatva gyakorolható s nem lehet a megválasztott igazgató el nem ismerésével a választási jog sérthetlenségét fentartani. Ha megbukott a törvényesen megválasztott akadémiai igazgató, akkor megbukott vele az akadémiai tanárkarának törvényben biztosított választási joga is.

Ezek után Isten áldását kérve szeretett főiskolánkra, vagyunk teljes tisztelettel a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlésnek aláztos szolgálai:

Dr. Szabó Sándor.

Rohoska József.

IRODALOM.

„*Papi dolgozatok*“ Irta: *Jánosi Zoltán* debr. ref. lelkész. I. kötet: „*Halotti imádságok*.“ Ára: 6 Korróna. Debrecen. Kiadja: Hegedűs és Sándor könyvkereskedő hivatala. 1—235 Lap.

* * *

Nem habozok kimondani, hogy ezen 54 gyászimát magába záró kötet kiadását nyereségnek tartom, dacára, hogy vannak kritikusok, kik szerző irmodorát elítélik. Indokolni fogom nézetemet. Én ugyanis, mikor valamely szerző munkáját a kezembe veszem, az író egyéniségét keresem mindenek előtt, azután pedig, hogy maga a productum mi viszonyban áll az egyénnel, illetőleg, hogy az írói egyéniség ott van-e a munkálatban úgy, amint annak jelen kell lennie? És ha az összhangot megtaláltam, — ami különösen az egyházi functioknál nagyon fontos, — kezemben van az ítélet kulcsa, mellyel az írói egyéniség szentélyébe benyithatok. S mikor ez alapon tiszta világításban jelenik meg előttem az író egyénisége, a nagy mindenség alkotójára gondolok, aki még két egyforma fa levelet sem teremtet, nehogy emberi egyéniséget. S ha igaz, már pedig alighanem igaz, az a meghatározás, hogy az élet

semmi egyéb, mint a különbözőségek egymásra ható és egymást alakító munkássága, fel vagyok hívva arra, hogy az egyenkénti és az egyéni ható erőket és szellemeket a maguk különleges mivoltában és jelentőségében próbáljam értékelni és méltányolni.

E világításban jelenik meg előttem Jánosi egyénisége és minden productuma. És e világításra annyival is inkább szükség van e kötet ismertetésénél, mert ezek a halotti imádságok képezik az első kötetét annak a könyvsorozatnak, melynek megjelenése szerző által kilátásba van helyezve. A „Papi dolgozatok“ minden darabjában őt kell tehát szeretnünk s egyéniségének minden erejével és sajátságával feltalálnunk.

Kicsoda az a Jánosi Zoltán? Egy eredeti tehetség ifjúkorához mérten nagyon is gazdag tanulmánnyal, s duzzadó erővel, mely úgy látszik, lazás tevékenységgel igyekszik magát érvényesíteni. Itt azonban megjegyzem, hogy csak a lelkész s egyházi íróról beszélek. Egyébként nincs mondani valóm; sőt ismeret hiányában, magam ily dologra illetékesnek sem érzem. Egy azon szonokok és írók közül, akiket feszít a benső erő s meg megkönnyebbülésükre szolgál, ha erejük az egyéni érzés és gondolkodás jellemzetes mivoltában lép a nyilvánosság elé. S még a kritikával szemben is, annál erősebb ez a sajátsága, mert életkora is kedvez e felfogásának, melyen majd az idő s a higgadtabb kor tapasztalatai változtatni fognak. De hát baj-e az, hogy ő már ma is ilyen széles körben és nagyarányú számításokkal dolgozik? Én úgy látom, hogy a hivatott írók életfolyamában a kritika korszakokat szokott megjelölni és abban jellemzi és méltatja az író egyéniségét ha a fejlődés érdemét az egyes korszakok keretében mutatja fel. Ez megszokott és nagyon helyes eljárás, miután a fejlődés nagy törvényének teljesen megfelel. Mondják ugyan a hideg gondolkodók, hogy az erősebb tehetségnek is első kötelessége a várakozás. E kérdésnél csak Csokonaira és Petőfőre hivatkozom! E mellett pedig még azt említem meg, hogy „tempora mutantur et nos, mutamur in illis.“ Hányszor megtörtént már az életben, hogy a kedély lecsendesülése nemcsak a virágokat hervasztotta el, de eltemette a gyümölcsöket is.

Egyébiránt Jánosnál másként áll a kérdés. Az eddig megjelent művei felett megnyilatkozott kritika nem bántotta a tartalmat, csak a tulbőséget, az egyházi beszédekben éppen nem szükséges tudományos modort és tulhajtott hasonlatokkal terhelt mondatfűzést, mely egyébként nagyon szép eszméinek, illetőleg az építő erőnek hátrányára van. Így pl. a kéz alatti kötet legelső imájában ezt találjuk: A Te királyi széked mérhetetlen magasságban tündöklök az idők építve és rombolva rohanó és mindent elsodró vize felett. Csillag szegekkel vert királyi pálcád világokat rendítő hatalom. Örök világosság arany palástod. Örök dicsőség arany koronád. Hát az ilyen szólásokra csakugyan nem lehet mást mondani, mint csakis azt, hogy különösen az imádságban a költészet nem lehet a figyelmet megkötő hatalom. Egyházi téren s különösen az imádkozó szív csendes világában nem a szem kápráztató szépség, hanem a komolyabban építő erő és a vigasztalás a fő dolog. Akkor tehát, midőn az őt kárhóztató kritikusokkal, e tekintetben összeesendül az én nézetem is, meg vagyok győződve, hogy az én ifju lelkészársam, nem fogja félremagyarázni az én jóakaratu őszinteségemet, sőt figyelembe veszi, hogy olvasói tulnyomó többségének is valószínűleg ugyanez a nézete.

Talán felesleges is megjegyznem, hogy e kötet tanúsága szerint, szerző azon a téren igyekszik lelkész-

társának szolgálatot tenni, amely téren a segítség legjobban esik mindenkinek. Nagyon helyes! És jól cselekedte azt is, hogy a manapság oly széles körben divatba jött *gyászimás temetések*re gondolt. Sok szép alkalmi imádságot hozott, melyek a helyi viszonyokhoz mérten kellő átdolgozással mindenütt használhatók. Valóságos *gyászalkalmi eszmetár* a leggazdagabb tartalommal, melynek minden lelkész jó hasznát veheti.

Garzó Gyula.

KÜLÖNFÉLÉK.

Őszi hangok.

Nézzetek szét a természet ölén!

Im, elnémult a dal a madarak ajkán. Az erdő zenéje, melyben ott volt a patak csevegése, vidám madarak éneke, ott az üdezőld levelek tapsolása: óh az erdő felséges zenéje elhallgatott.

Utunkat sárguló levelek borítják. Légünk ködös, nyomasztó, mintha csak elfogyott volna belőle az éltető elem. Fejünk felett vándor madarak repülnek, hosszú-hosszu légi utra kelve.

Az ég azurja sem mosolyg le ránk. A nap heve meggyengült; a szellő hidegen sivit körülünk... Óh, hová levének a nyár ékességei? Az illatos virág, a liget daloló csalogánya, az erdő lombosátora, a mosolygó ég?

Vége, vége!

Az utolsó őszi rózsa bánatosan hajtja fejét a föld felé, mintha ő is lehullani vágya már. Felettünk bucsuzó madár röppen, mely siet jobb hazát keresni, mert ez a, hol mi élünk: kopár pusztaság lett.

Midőn a borus őszi természetben elmerengünk, gondolataink önkénytelenül is oda vezetnek az enyészet honában, a temetőkertbe. S ha ilyenkor kedveseink könnyel áztatott sirhalmáról felveszünk egy-egy sárgult falevelet: mintha csak mindenikre szomorú üzenet volna feljegyezve ama másvilágról.

Az egyikre ez: Megszárad a fű, leesik a virág, ha az Urnak szele, fuvall reá!

A másakra meg ez: Az ember élete a fűhöz hasonló, mely reggel virágzik, de már estére elhervad.

Ismét másokra ez: Elhullunk mi mindnyájan, mint a fáknak levelei s a mi álnokságaink elhordanak minket, mint a szél!...

Elhullunk, elhullunk, A gyermekkor kies virágaiból oly hamar gyümölcsöt érlel a nyár... s majd a letarlott agg fő felett megzendül a siri ének: Légyetek porrá, kik porból lettetek! Összeszorul e hangra kebleinkben a szív, sze-

münkbe könny tolu. bizony az elmulást, enyészetet, halált hirdeti minékünk az ősz!

Ősz van. Im egy pillantás a természet ölén mint hajtja meg szívünket s bizony Istenhez vezérel!

Áldott az ősz, szomoru predikációjával, ha gondjainkat elődbe vezérli Urunk.

Reád gondolunk hát most is, midőn hervadásból s fényből támad lelkünkön a kedves bánat. Óh erős és hatalmas Isten, Te csak Te egyedül nem ismeresz semmi változást. Ugy énekeljük Uram, hogy Te a megváltozásnak körülötted helyet nem adsz.

Töltsd bé sziveinket szent Igéddel jó Atyánk. Melegít, világít az a mi lelkeinknek. És megtanít a Te örök Igéd egy boldogító örökké igaz kijelentésre is, melyet sehol a vigasztalan természet ölén nem találhatunk;

Az ég és a föld elmulnak, de az Ur bezzédei soha semmiképen el nem mulnak.

Testvéreim! Tárjuk fel sziveinket az Evangéliom előtt, hogy reményünk lehessen az enyészetet s halált nem ismerő isteni örökkévalóság felől. Ugy legyen!

Debrecen,

Uray Sándor
ref. vallásnár

— Rác még mindig „leszámol“ és hova-tovább mind merészebb lesz a valótlan állítások dobálásában. Határozott valótlanosság például az, hogy én irtam a Protestáns Közlönybe a plagiumát leleplező sorokat, — határozott valótlanosság az, hogy én juttattam a Magyar Szóhoz azt a Rácot annyira jellemző leleplezést. Én sohasem állottam egyetlen percig sem érintkezésben azzal a lappal, nem úgy, mint az ő társai, akik egy időben benső összeköttetést tartottak fenn vele — miellenünk. Ki hát a „hazug“? Rác-e vagy én? Ő-e, aki nem pirul ilyen ténybeli valótlanosságokkal előállni, avagy én, akit azzal próbál „hazugságban elmarasztalni“ (ez aztán a „hang és modor“!), hogy tekintélyeket idéz amaz állításom ellen, hogy baklövéseket, a melyeket én szerencsés voltam felfedezni, nem is fogok ehallgatni. Ehhez a józan következtetéshez azonban önálló gondolkodás kellene, nem pedig tekintélyeken élődés. Csodálatos módon igaz ellenben az, amit a Szász Gerővel való viszonyunkról mond, csak az a baj benne, hogy azt én magam már régen előadtam részletesen a Vallás és Egyházban, tehát még ugyvélt leleplezése sem sikerült. Valamint igaz az is, hogy nála szintén kopogtattam a dogmatikai tanszékre való pályázás ügyében. Akkor történt ez, amikor Domby Lászlónál kárba vesztetnek látszott minden rábeszélésünk és siker nélkül tettünk próbát Soltész Elemérnél is. Történt pedig azért, mert még őt is alkalmasabbnak tekintettem a pályázni igyekvő két Herbert-félénél; és történt annak dacára, hogy Rác már az 1904. évi értesítőben is intézett ellenünk és törekvéseink ellen egy orvtámadást. Tettem én különben egyebet is érte. Egy volt tanártársunkkal való ügyében igen kellemetlen helyzetbe jutott volna, ha szót nem teszek érdekében, noha akkor is elítéltem a ferditések és valótlanosságok iránt kimutatott s az egész ügy okául

szolgáló előszeretetét. Mondhatom, meg is hálálta mind ezt gyönyörűségesen. De hát én nem is várok soha halált, ám azt a jogot mindig fenntartom magamnak, hogy ne istápoljak egyoldalú barátságot és megváltoztathassam valakiről a véleményemet, ha kellő okom és alapom van rá. Rácra vonatkozólag azonban nem az volt az ok és alap, amit most úgy igyekszik célszerűen feltüntetni, mintha az igazgató-tanács szolgálatába szegődésének volna a vértanuja (persze mi vagyunk az uralkodó hatalom sibirrijei és poroszlói!), hanem egyszerűen az, hogy azóta jöttem nyomába ujjabkori plagizálásának. Amit tehát ifjúkori botlásnak voltam addig hajlandó minősíteni, az ki-ujuló erkölcsi betegségnek bizonyult nála. Lehet, hogy ilyenért bukott meg a doktori szigorlaton is, mikor először nekiment, de annyi bizonyos hogy efajtáju írói mult után senki sem fűzhet hozzá semmi reményt, hogy több is legyen valaha, mint legfeljebb „ismeretterjesztő.“ Szerintem ennek is aligha válhatik be az, akiről Fejes István, midőn *védelmére* kelt a kerületi közgyűlésen, szóról-szóra így nyilatkozott: „Én rám egyetlenegy cikke azt a benyomást nem tette soha, hogy ez önálló munka, az mindig úgy volt bevezetve vagy vive, hogy az vagy fordítás, vagy olyan tanulmány, amely más forrásból eredt.“ Ugy van! Ez Rác! Sárospatak, 1907. nov. 10. *Zoványi Jenő.*

— † **Aranyi György** bogoszlói ref. lelkész folyó évi. október hó 22. napján reggeli 8 órakor életének 75. bogoszlói papságának 45. évében pár pernyi szenvedés után tüdő szélhűdésben elhunyt. Temetése okt. hó 24. napján ment végbe, a gyülekezet és a a szép számmal egybesereglett egyházmegyei papság részvételével. A templomban imát és orációt nagytt. Marjay Péter Esperes ur mondott felette, a sirbeszédet Balogh Ferenc margittai lelkész tartotta! Áldás emlékére! Az elhunyt a debreceni főiskola volt tanára Aranyi Istvánnak a fia volt, külföldi egyetemeket látogatva lett később bogoszlói pap, hol haláláig szolgált! Albis 1907. nov. 11 *Kalás István* ref. lelk.

— **Urasztali kelyhek** egy személyre való ürtartalommal. A főtisztelendő lelkész urak, de meg oryosok által is elősmert veszély van abba, hogy a hivek közös serleget használnak. Külföldön, Sveichan a hygeinikus haladás befolyása alatt számos lelkész helyen valónak látta, hogy hivat arra a veszélyre figyelmeztesse, ami a közös kehely használatával jár. Elősmérésre méltó törekvésnek tartjuk, hogy Polgár Kálmán óras mester és egyházi szerelvény raktáros (üzlet Budapest VII. Erzsébet körút 29 sz.) az általa szerkesztett „Műtövs“ legujabb számában e tárgyal behatóan foglalkozik és egy egész tömeg olyan ujjab szabásu egyházi szerelvényt mutat be melyek e téren mind föltűnést keltettek. Aki stylszerű urasztali kelyhek, boroskancsók, keresztelő készletek és egyéb egyházi szerelvények iránt érdeklődik, az kérjen Polgár Kálmán nagy képes album árjegyzékéből, mint a cég vezetősége minden érdeklődőnek ingyen és bérmentve megküld.

— **Épülnek a kis magyar templomok.** A szatmármegyei Józsefháza romladozó fatemplomáról és békétlenségéről volt nevezetes. Kis temploma az országútfélen szomorkodott, hivei meg a lelkészekkel az egyházon belől egyenetlenkedtek. Hála Istennek, mindez csak a multban volt így s a jelenben az országot mel-

lett diszes új kötemplom áll s az egyházban egyeneség és jó békesség vagyon. Mindezt ezt az új idő s az új időben a fiatal lelkészekkel való egyetértés mivelté. Ennek gyümölcse az a szép ünnepély is, melyre a Józsefháznak nov. 17-re hívogatnak: *a templomavatás*. Az alkalmi imát nt. *Szell György* esperes, a beszédet nt. *Baltazár Dezső* fogják tartani s rajtok kívül *Papp József*, *Papolezy Zoltán* és végül a kit előre kellett volna említeni: a helybeli lelkész *Oláh Sándor* szolgáltnak. Ez a nagy alföldről Szatmárba került szép képzettségű fiatal ember (H.-bőszörményi professzor kollegánk fia) az elhagyott lelkészlak és a romladozó templom felépítésével olyan sikert tud felmutatni, a mely idősebbeknek is ritkán adatik. Gyülekezetével, paptársaival az érdeemes templomszentelő nagy közönséggel szívből köszöntjük őt és kívánunk neki s híveinek erőt a még rájuk várakozó teher letörlesztésére.

— **A kath. autonómia.** Szilágyi Sándor aláírásával két cikk jelent meg a *Magyar Szó* hasábjain (a mely a lap a Budapesti Napló belső lapjává lett.) E cikkek minden sorát a magunk részéről is aláírjuk s az a meggyőződésünk, hogy az állami eredetű nagy egyházi javaknak a kath. egyházi autonómia örve alatti átjatszása a franciaországi állapotokat fogja itt is nálunk előidézni. Jól meggondolják hát azok, a kik e kérdésben kigyói eszeséggel és ravaszdi alatomossággal készítik az utat, hogy valóságos forradalomba kergetik ezt a szerencsétlen országot, melyet nem védelmez már senki csak a mindenható Isten. Eddig a prot. egyházak és a kivándorlás, mint valami biztosító szelep meglehetősen levezették a veszedelmet. Az a ki nem fért meg a kath. egyházban, átállhatott hozzánk, az a ki nem bírt e szép országban megélni, kivándorolt Amerikába. De mi lesz akkor, ha az ultramontanizmus legázza ezt az országot és Amerikából is visszaözlök az elégedetlen elem? S mi lesz ha prot. egyház maga is teljesen meggyengül? Az lesz, a mi Olaszországban es másutt a kath. államokban: harc és felfordulás mindenütt. Az Isten óvjon minden veszedelemtől bennünket, de védekezzünk magunk is, míg nem késő.

— **Vasárnapi Ujság** november 10-iki száma bemutatja mozgalmas felvételek alapján a budapesti távirtda új géptermét, a mely a magyar technikai tudomány méltó büszkesége lehet. Közül ezenkívül képeket Márk Lajos kiállításáról, Diószegi és Fazekas emlékének debreceni ünnepléséről, a Mátyás templom most folyó javításáról, a kalábriai földrengésről, egy antverpeni pályaudvarnak magyar mérnök által végzett eltolásáról stb. Szépirodalmi közlemények: Mikszáth Kálmán és Pekár Gyula regénye, Szebenyi József elbeszélése, Lampérth Géza és Dalmady Győző verse és Wharton Edith angolból fordított regénye. Egyéb közlemények: Pörge Gergely egy művészi rajza, Veigelsberg Leo arcképe és nekrológja, tárcacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, Közintézetek s egyletek Sakkjáték, Képtalány, Egyveleg stb. „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedvre négy korona, a „Világkróniká”-val együtt négy korona 80 fillér. Megrendelhető „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-u. 4. szám.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes-Néplap” a legolcsóbb ujság a magyarnép számára, félvre két korona 40 fillér.

— **Báró Bánffy főgondnok beszéde.** Báró Bánffy általános figyelmet keltő nagy beszédet mondott az erdélyi egyházkerület közgyűlésén Kolozsváron. Ugy vagyunk értesülve, hogy

e beszédet melyet az E. P. K. különkiadásban közölt, a hét folyamában mind megkapták vagy megkapják olvasóink. Előre is jelezzük azonban hogy annak a lelkész-egyesület ellen irányuló hangja ellen komoly észrevételünk van és az a hitünk, hogy így ezen a módon semmiképpen nem érhetünk célt. Sem belőre, a hol Bánffy a kormányzó hatóságokon túl minden életet perhorreskál, sem az egyházon kívül, a hol maga is látja a fenyegető veszedelmet. E veszedelmet azonban nem holmi koalíciós manőverrel és megújított nemzeti ellenállással lehet leküzdeni, hanem hanem népfelkeléssel, az összes erők mozgósításával.

— **Eröss Lajos akad. igazgató,** kollegiumi rektor professzor f. hó 9-ikén este tartotta meg az „Angolkirályné” helyiségében a szokásos rektori disztrakomát, melyen az akad. tanárokon és a tanárkarok képviselőin kívül gróf Degenfeld József egyházkerületi gondnok is meg jelent. A vacsora alatt, mely a legjobb hangulatban folyt le a felköszöntők hosszú sora fordult a rektor professzor és a főgondnok felé, ki egy alkalmat se mulaszt el, hogy a kerület és a főiskola egyetértését dokumentálja s kinek személye kezeség nekünk arra is, hogy a debreceni egyetem megvalósul, arra is, hogy e viharos időkben egyházunk hajója baj nélkül a révbe jut. A Bánffy beszéde után alig is marad más emberünk rajta kívül, a kiben még megbizhatnánk és a kit elszántan követhetnénk. És a zsinat összehívása tekintetében még ő vele is szemben kell állanunk. Akkor a midőn a legnagyobb egyetértésre volna szükség, olyanra a minő főiskolánk és a kerület között megállandósult. A milyen egyetértésnek bizonyosága a rektori disztrakoma, melyen a vén kollegiumra is felhangzott a régi diákos köszöntő: *vivat crescat, floreat!*

— **Kérelem.** Az új egyházi törvények értelmében az egyházközségek vagyoni állapotáról kiállítandó vagyonelettárba minden lehető tartozás fel lévén veendő, a teher kimutatás rendjén, tisztelettel kérjük az érdekelt egyházközségek nt. lelkészeit, hogy méltóztassanak a terhek közt kimutatni a ne talán még fennálló átalakítási ajánlatok tökéit, az új építési ajánlatok tételét, a református segélyegyleti alapítványokat, egyetemi alapítványokat, s egyéb lehető évjárandóságokat, illetve azoknak tökéit. A pénztári hivatal ugyan külön-külön is meg akarja keresni az egyházközségeket, s közölni fogja az alapítványra vonatkozó adatokat. Míg ezt megtehetné: addig is előleges figyelembe vétel végett célszerűnek gondolja e kérelmet intézni a nt. lelkész urakhoz. Debrecen 1907. nov. 14. Egyházkerületi és kollegiumi pénztári hivatal.

— **A vallásos buzgóság és szeretet beszélő bizonyosságai.** Szép bizonyosságát szolgáltatva vallásos buzgóságának, egyház és iránti szeretetének a konyári reform. gyülekezetnek egyik előkelő tagja évek hosszú során keresztül

volt presbytere néh. *Olán István*, a ki, csak nem rég bekövetkezett halálát megelőzőleg, az orgonára való adakozás alkalmából, a küldöttek által szintén adakozásra kértvén fel: csendes, elhaló hangon, de tisztán érthetőleg kijelentette, hogy ő az orgonára — 1000 — egyezer koronát ajánl s ott jelen volt családja tagjainak meghagyta, hogy azt, az ő utánna maradó vagyonból, minél előbb fizessék be a ref. egyház pénztárába. Ezen nemes szivre valló ajánlattétel után néhány napra élete 78-ik évében csendesen elhunyt. Hasonló szép bizonyosságot tett vallásosságáról, egyháza iránti szeretetéről *Vajda Rákhel* Fekete Gáborné asszony is. A ki Isten dicsőségére és ősi nemzettsége nevének, a melyet itt immár csak egymaga visel, az elmulástól való megóvásra saját költségén egy 510 kgrm. súlyú s 2140 koronába kerülő nagy harangot készíttetett és ajánlékoz a konyári ref. egyháznak. Legyen az elhunyt nemes lelkületű adakozó férfit emlékezte áldott s szép példája buzdítsa a hiveket ez adakozásra, hogy a közel jövőben elkészíttetessék az az orgona, a melynek költsége egyötöd részét a boldogult oly szívesen megajánlotta. A még életben levő kegyes nő, férje, szerettei felett örködjék Istennek gondviselő jósága, hogy évek során keresztül örömtelt szívvel hallgathassa, az általa ajándékozott harangnak Isten imáadására hívó, vagy a halottakat elsírató zengését bugását! Nagy Lajos ref. lelkész.

— **Kálvin szobra.** A nagy reformátor születésének 1909. július 11-én lesz 400-adik évfordulója. Ennek a megünneplésére mindentelé készülődnek a protestánsok. Egy hatalmas szobrot akarnak Kálvin tiszteletére ez alkalomra Genfben, világszerte való közadakozásból felállítani, mely megörökítené egyttal Kálvin egykori híres munkatársait is. A gyűjtést eszközölő bizottság védnökségét Amerikában maga a köztársasági elnök Roosevelt vállalta el, aki tudvalevőleg jó kálvinista ember. A Kálvin szobra azért lep meg bennünket mert a nagy reformátor tiltotta hogy neki valaha emléket emeljenek.

— **A katolikus sajtóegyesület megalakulása.** A Szent István-Társulat dísztermében múlt héten hat órakor alakult meg a katolikus sajtópártoló egyesület. Az egyesület gondolata az augusztusban Pécsen tartott katolikus nagygyűlésen ébredt föl. Az azóta megindult gyűjtés sajtópártolás céljaira 19,961 korona 62 fillért hozott össze. Az alakuló közgyűlésen Prohászka Ottokár dr. székesfehérvári püspök elnököl. Az egyesület tisztikara a következőkben alakult meg: elnök lett Eszterházy Miklós herceg, társelnök Prohászka Ottokár dr. püspök, alelnökök: Csernoch János dr. prelátus, orsz. képviselő és Concha Győző udvari tanácsos, egyet. tanár, főtitkár: Gergely József, az Egyházi Közlöny szerkesztője, titkárok: Friedrich István főreáliskolai tanár és Sziklay János dr. hírlapíró, pénztáros: Széki Antal dr. ügyvéd, jegyzők: Lakatos Géza dr. ügyvéd és Siklóssy László dr. országgyűlési gyorsíró, ügyvédjelölt. Végül nyolcan tagból álló választmányt és öttagu felügyelő bizottságot választottak. Ime megint a kle-

rikálizmus hatalmas előnyomulása. Szedjük össze mi, protestánsok is minden erőnket, pártoljuk a prot. sajtót, lapjainkat, mert különben a nagy hatalom eltapos bennünket.

— **Könyv-statisztika.** Egy német könyvkereskedő statisztikai kimutatást állított össze a művelt nemzetek könyvirásáról. Magyarország-Ausztria, Németország, Franciaország, Angolország, Olaszország, Svájc, Belgium, Hollandia, Dánország, Norvégország és az amerikai Egyesült-Államok évente összesen nyolcvanezer új könyvet produkálnak. E tizenegy állam lakossága összesen háromszáztizennégy millió, e szerint átlag háromezerkilencszázhusz lakosra esik egy új mű. Legtermékenyebb a svájci köztársaság, 448 svájcra jut egy új könyv, utána következik Hollandia, ott 1600 lakosra jut egy könyv, Németországban 2085-re, Belgiumban 2700-ra, Norvégiában 3146-ra Franciaországban 3180-ra, Angolországban 4642-re, Olaszországban 5320-ra, Amerikában 10.171-re. A lakosság száma szerint a legkevesebb könyvet Magyarország-Ausztriában írják, a monarchiában csak 20,454 lakosra jut évente egy-egy új könyv. Franciaországban évente 12.264 új könyvet irnak, Németországban 27.606-ot.

— **Három betű.** Egy régi ágostai pátricus családnak, a Vohlinoknak sírkövén három P betű áll csak és valójában ebben benne van a család egész története. A Vohlinek egyszerű kereskedő sorsból emelkedtek magas polcra, hogy aztán elszegényedve, visszasüllyedjenek az ismeretlenségbe. A három P. betű most már állítólag ezt jelentené: Piper Peperit Pecuniam, Pecunia Peperit Pompam, Pompa Peperit Pauperiem, Pauperies Peperit Pietatem. (Borsból lett a pénz, pénzből a fényűzés: fényűzés hozta a szegénységet és szegénység a jámborságot.) — Ebben bizony sok családnak a története benne van.

— **Egy vértanu szobra.** Csányi Lászlónak, a szabadságharc vértanujának szobrot fog állítani Zalavármegye, a melynek földjén született. A szoboralap javára november 17-én hazafias ünnepség lesz Keszthelyen Batthyány Józsefné grófné védőségével. Az ünnepi programban közreműködnek: Svastics Eugénia, Som-sich Andor, az iparosok dalosköre és a keszthelyi ének és zenekedvelők.

Pályázat.

Az erdőhegyi ref. egyházközség pályázatot hirdet *leánytanítói* állásra.

Javadalom: Lakás természetben, takarítás-sal. — készpénz az egyháztól negyedévi előleges részletekben 576 kor. — 10,922 négyszögöl területű szántóföld haszonélvezete; 300 kor. adóját az egyház fizeti, körös szab. költségét $\frac{1}{3}$ részben az egyház, $\frac{2}{3}$ részben a tanító. — 4 bécsi öl kemény tűzifa: 64 kor. — 560 négyszögöl területű szőlőföld: 24 kor. adóját az egyház fizeti. — 220 négyszögöl területű káposztás föld: 6, adóját az egyház fizeti. — 1 drb. szarvasmarha és 1 drb. sertés legeltetés: 12 kor. — Összesen: 882 kor. — 1000 koronáig leendő kiegészítés és korpótlék az államtól nyerendő segélyből.

Kötelesség: Az iskolaszék által megjelölt osztályok vezetése, jelenleg az 1—6 leányosztályé, organista teendők végzése a kántor akadályoztatása esetén, ifjusági dalárda vezetés.

Pályázhatnak ref. vallásu okleveles tanítók. A pályázati kérvények a szükséges melléklettel felszerelve (oklevél, szolg. bizonyítvány) legkésőbb 1907 november 24-ig alnirrotthoz küldendők.

Erdőhegy 1907 november 9.

Bokor Sándor.

Szerkesztői üzenetek.

B. I. Magyar Ittebe. A jövő számban. *V. I. Dióscseg.* Megkerült a kis szökevény és most nyomdába kerül. *A Gy. I. Bélzerind.* Bejött, adom; de már egy másik közlemény megjelenéséig várnom kell. *Üdvözlét. Sz. I. Budapest.* Nagy élvezettel olvastam és helyeslem is. Lehetne valami egyöntetű akciót is indítani, de a patentirozott vezetés nem engedi nálunk a szabadabb mozgást. *Z. J. Sarospatok.* Sohase tessék tiltakozni, a mit én teszek azért mindig vállalom a felelősséget. *G. Sz. M. Tiszabecs.* Csakugyan nem adott senki tudósítást, a tied is későn jött; no de a jövő számban majd benne lesz. *Sz. A. Budapest.* Örömmel vettem a felhívást és adom. *Köszöntelek. E. Objectivus.* A mérleg második fele meghibázott és e miatt szakadt meg a cikk. *K. S. Vajdahunyad.* Helyes, a jövő számban jön. A Bánffy beszéde nem javított a helyzeten. De erről jó lesz még elmélkedni. *Gy. J. F.* Csak most került elő a nyári távollétem alatt érkezett nagybecsű kézirat. Lehet, hogy még kapóra kerül a kérdés.

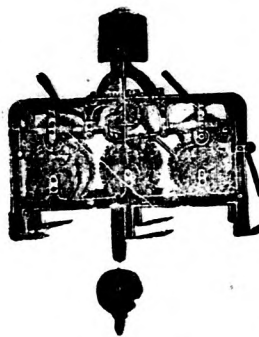
Tartalom-jegyzék: Őszi ének. Lénárd István. — Megnyitó beszéd. Dr. Baltazár Dezső. — Világosságot. Sinka Lajos. — Két határozat az adó és nyugdíj ügyben. A lelkesegyesület elnöksége. — † Sárközy Pál. Dr. Gergely György. — Roma locuta. A sárospataki nagy per. Dr. Szabó Sándor. Rohoska József. — Irodalom. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: *Dr. Ferenczy Gyula.*

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —
Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.
A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János

első magyar óragyár
= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takarék konyha
tűzhelyek edények

mosó facsaró és mángorló
gépek raktára.

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23.

Az ország összes iskoláiban
használt iskolai könyvek és
tanszerek a legelőnyösebben
szerezhetők be a tiszántuli
ref. egyházkerület főbizomá-
nyosánál a

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

cégnél Debrecenben

Nagy képes árjegyzéket kívánatra a cég
ingyen és bérmentve küld.

Első magyar — villamos erőre berendezett —
hangszergyár.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros

☞ a m. kir. zeneakadémia, színházak, hadsereg, művészek stb. szállítója ☞

Budapest, II., Lánchid-utca 5.

Ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű vonós-, huro-, fuvó- és ütőhangszereit.

Specialista: huro-, vonós, fuvó-
hangszerek készítésében és javításában.
— **Hangfokozó-gerenda!!** mely által
bármely hegedű, gordonka, melybe az
illesztetik, sokkal jobb, erősebb és lá-
gyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Ke-
zesség minden egyes hangszernél. —
Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt.
Régi mesterhegedűk vétele és eladása.
Legnagyobb gyár és raktár. Saját
találmányu (Rákóczi) tárogató; általá-
nosan elismert legjobb, mely tökéletes
solo-hangszerré általam konstruáltatott.
Iskolával 35 frittól feljebb. — **Orgona-
harmoniumok.** A gyönyörű hang,
melyet a világhírű legjobb gyártmányu
amerikai rendszernek elmés szerkezete
elővarázsol, önmagának zeng dicséretet.

65 forinttól minden árban kapható.

Az összes hangszerek javítása különleges szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezeség minden hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik. — Kivétel nagyban és kicsinyben.

Alapítottatott 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.
Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szöszéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stílusban, levéltári írománytartó fedeleke.*

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives tudomására adni, hogy **Melocco Péter** budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját számlámra átvetem és azt **tetőfedési vállalatommal** egyesítve fogom tovább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és legjobb anyagokból készíttetem, miáltal t. rendelőim teljes megelégedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem, hogy nagybecsű bizalmukkal **Lukács Vilmos** kitüntetni sziveskedjenek — maradtam kiváló tisztelettel **Debrecen, Hatvan-utca 5. szám.** Elvállalok = **beton-munkát** cement és gránit lapokkali burkolást, fayence-lap burkolást, műkö lépcsők és lábozatok készítését, csatornázásokat szab. karmantjus betoncsövekkel, hidak és átvezetők építését stb.

Tetőfedési munkák szabadalmazott Eternit asbest cement palával.

Aszfalt lemezzeli egyszerű és kettős ragasztott fedés. Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

Állandó raktár: Kitünő minőségű Portland és román cementből, stuccatur és alabastrom gipszből, köfedél-lemezek elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbolineum, fedéllackok stb.

Amerikai Cottage-szivólgrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körút 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele. —
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérment.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkel, templomok, szemináriumok részére és mint gyakorló orgonák.

Tanulóknak külön százalékos engedmény.

Baktai EGRY FERENCZ

== haragöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
arany oklevelet nyert.

Ajánlja
haragöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármilyen súlyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok előismerő irat.

Novotny Antal

haragöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmánya új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánlja továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványokkal. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagyéremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsósgra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül. z ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.